

ประกันราคาเกวียนละ 6,500 บาท การดำเนินงานสามารถกระทำได้บางจุดและบางท้องที่เท่านั้น หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับตลาดการเกษตรที่สำคัญมีอยู่ 2 หน่วยในรูปรัฐวิสาหกิจคือ องค์การคลังสินค้าและองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร การดำเนินงานของทั้งสองหน่วยงานนี้ยังประสบปัญหาในเรื่องขาดนโยบายหลักเรื่องราคาสินค้าเกษตรและแผนงานเฉพาะเรื่อง นอกจากนี้ ยังจำกัดในเรื่องเงินทุน กำลังคน และยุ่งฉาง ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างกว้างขวาง

นโยบาย

การกระจายการผลิตการเกษตรและการยกระดับประสิทธิภาพการผลิตดังกล่าวข้างต้น จะมีผลทำให้สามารถยกระดับการผลิตในสาขาเกษตรเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5 ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เมื่อพิจารณาถึงประชากรในสาขาเกษตรที่จะเพิ่มขึ้นจาก 32.2 ล้านคน ในปี 2519 เป็น 35.8 ล้านคนในปี 2524 แล้ว มูลค่าการผลิตต่อบุคคลในราคากลางที่จะเพิ่มขึ้นจาก 3,450 บาทต่อคนในปี 2519 เป็น 4,880 บาทต่อคนในปี 2524 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าอัตราเพิ่มเฉลี่ยของประเทศซึ่งจะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 4.7 ดังนั้น มาตรการทั้งสองข้างต้นจึงไม่เพียงพอที่จะลดช่องว่างระหว่างรายได้ของประชาชนกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้ ดังนั้น มาตรการด้านนโยบายราคาจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อที่จะยกระดับรายได้ของประชากรร้อยละ 75 ในสาขาการเกษตรให้ใกล้เคียงกับการประกอบอาชีพในสาขาอื่น ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตามโดยที่นโยบายด้านราคาโดยเฉพาะการประกันราคา หรือการพยุงราคาเป็นมาตรการที่ต้องมีการลงทุนสูงและมีปัญหาในด้านการบริหารมาก ดังนั้นในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 จึงมีนโยบายที่จะใช้เงินนโยบายราคาในกรณีพืชผลที่สำคัญ โดยเฉพาะข้าว ซึ่งเป็นสินค้าที่สำคัญที่สุดและเกี่ยวข้องกับเกษตรกรจำนวนมากที่สุด ซึ่งหากไม่มีนโยบายเป็นพิเศษแล้วก็จะไม่สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรส่วนใหญ่เหล่านี้ให้สูงขึ้น นอกจากข้าวแล้วในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 จะได้พิจารณาเพิ่มประเภทของผลิตผลเกษตรที่จะดำเนินการพยุงราคาขึ้นอีก โดยยึดถือหลักการว่าจะต้องเป็นสินค้าเกษตรที่ผลิตในเขตแห้งแล้งประชาชนยากจน หรือสินค้าที่รัฐต้องการที่จะสนับสนุนเป็นพิเศษ เช่น ฝ้าย และปอ สำหรับนโยบายราคาโดยทั่วไปนั้นจะเริ่มดำเนินโครงการระยะยาว ซึ่งจะนำไปสู่การจัดตั้งมูลภัณฑ์กันชนเพื่อลดผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผันผวนของระดับราคาสินค้าเกษตร

แนวทางและมาตรการพัฒนา

แนวทางและมาตรการสำคัญเพื่อสนับสนุนนโยบายราคาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 มีดังต่อไปนี้

แนวนโยบายเพื่อยกระดับราคาพืชผล โดยเฉพาะราคาข้าวซึ่งเป็นผลผลิตหลัก การกำหนดไว้ให้สูงขึ้นในอัตราที่เร็วกว่าอัตราการเพิ่มของระดับราคาทั่วไป เป้าหมายการเพิ่มของระดับราคาทั่วไปในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ กำหนดให้รักษาไว้ให้เพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 6 ต่อปี ดังนั้น รัฐบาลจะต้องหาวิธีการยกระดับราคาข้าวเปลือกให้เพิ่มสูงขึ้น ในอัตราใกล้เคียงกับการเพิ่มขึ้นของระดับราคาทั่วไปเช่นกัน คือ ให้ราคาข้าวเปลือกที่ชาวนาขายได้เพิ่มขึ้นจากราคาเฉลี่ย 2,005 บาท ในปี 2519 ให้สูงขึ้นเป็น 2,750 บาท ภายในระยะปี 2524 ซึ่งการที่จะยกระดับราคาข้าวเปลือกให้สูงขึ้นได้ในอัตราดังกล่าวนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีโครงการประกันราคาหรือพยุงราคาข้าวที่ได้ผล เช่น โครงการมูลภัณฑ์กันชน ขณะเดียวกัน ก็ต้องขอมิให้ราคาข้าวสารภายในประเทศสูงขึ้นในสัดส่วนที่สอดคล้องกับราคาข้าวเปลือกด้วย

การรวมกลุ่มเกษตรกร สิ่งสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องพิจารณาดำเนินการ ได้แก่ การยกระดับความสามารถในการบริหารของสหกรณ์เพื่อให้สหกรณ์มีบทบาทในด้านการค้า เพื่อตัดคนกลางได้มากขึ้น เพื่อการนี้ แนวทางสำคัญที่จะต้องเร่งดำเนินการได้แก่ การสนับสนุนให้ระบบสหกรณ์มีความยืดหยุ่นในการคัดเลือกและให้สิ่งตอบแทนผู้จัดการสหกรณ์ โดยจะต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินแก่สหกรณ์ในด้านนี้เป็นอันดับแรก นอกจากนั้นในด้านรูปแบบของการรวมตัวของเกษตรกร ซึ่งมีอยู่ 3 แบบในปัจจุบันคือ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรลูกจ้างของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์นั้นจะต้องกำหนดแนวทางเพื่อให้การรวมกลุ่มประเภทต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้นเป็นระบบสหกรณ์ในที่สุด ทั้งนี้ การปรับปรุงสหกรณ์ที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งจะช่วยเร่งอัตราการขยายตัวของระบบสหกรณ์ให้เร็วขึ้น โดยมีแนวทางในการปรับปรุงที่สำคัญ ๆ ดังนี้คือ

1. ทำการปรับปรุงโครงสร้างของสหกรณ์ทุกระดับให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ในปัจจุบัน ในขั้นแรกจะต้องแก้ไขพระราชบัญญัติสหกรณ์ปี พ.ศ. 2511 ให้ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานสหกรณ์อย่างแท้จริง แล้วจัดส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปแนะนำการบริหารงานอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสหกรณ์สามารถบริหารงานด้วยตนเองได้

2. วางแนวทางขยายสินเชื่อทั้งภาครัฐบาลและเอกชนให้ผ่านสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรให้มากและกว้างขวางขึ้น เพื่อเป็นสิ่งจูงใจเกษตรกรให้มีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น นอกจากนี้ ก็จะต้องขยายบริการของรัฐด้านต่าง ๆ เข้าไปสู่กลุ่มดังกล่าว เพื่อเป็นส่วนหนุนให้การรวมกลุ่มแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

การจัดตั้งมูลภัณฑ์กันชน โดยที่การจัดตั้งมูลภัณฑ์กันชนเป็นเรื่องที่ต้องมีการลงทุนสูง ดังนั้น ในระยะแรกจึงจะจำกัดการดำเนินการอยู่เฉพาะสินค้าข้าว แล้วจึงค่อยขยาย

ต่อไปในระยะหลัง สำหรับพืชหลักอื่นๆ เช่น ยางพารา ข้าวโพด เพื่อให้มีการจัดตั้งมูลนิธิ
กันชนมีประสิทธิภาพจะต้องเร่งรัดการเตรียมโครงการขุดนางให้ทั่วทุกห้องที่ในเขตชนบท
สำหรับข้าวเปลือก และในส่วนกลางสำหรับข้าวสารโดยเร็ว

การจัดตั้งสภาการตลาด โดยประกอบด้วยผู้แทนจากเกษตรกร รัฐบาล และพ่อค้า
เป็นแนวทางสำคัญที่จะรับดำเนินการสำหรับสินค้าที่ทำได้ เช่น พืชผลและผลไม้บางประเภท
เป็นต้น

เป้าหมายการผลิต

การกำหนดเป้าหมายการผลิตในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 ได้ยึดแนว
นโยบายหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรของประเทศที่สำคัญ คือ การชะลออัตราการทำลาย
ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้น พื้นที่เพาะปลูกจึงกำหนดให้เพิ่มขึ้นปีละประมาณ 500,000 ไร่ หรือ
2.4 ล้านไร่ในระยะ 5 ปี เทียบกับที่เคยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4 ล้านไร่ต่อปีในช่วงที่ผ่านมา การเพิ่ม
การผลิตในสาขาการเกษตรในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 จึงขึ้นอยู่กับ การเพิ่มประสิทธิ
ภาพการผลิต และการกระจายการผลิตดังกล่าวข้างต้น

การพัฒนาชนบทเพื่อยกระดับรายได้เกษตรกร

การกำหนดเป้าหมายการเพิ่มผลผลิตการเกษตรร้อยละ 5 โดยกำหนดให้ การเพิ่ม
ผลผลิตนี้มาจากการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นส่วนใหญ่ นับเป็นการปฏิรูปการผลิตใน
ด้านการเกษตรจากที่เคยผลิตได้เพิ่มขึ้นโดยการขยายเนื้อที่เพาะปลูก แนวนโยบายดังกล่าว
นี้จำเป็นจะต้องเพิ่มการลงทุนเพื่อการผลิตเกษตรในชนบท และสนับสนุนการริเริ่มและจัดเตรียม
โครงการใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับแนวนโยบายที่กล่าวข้างต้น เพื่อการนี้การบริหารและการจัด
การของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งรัดปรับปรุงโครงการพัฒนาชนบทโดยกำหนดขั้น-
ตอนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องประสานกันโดยยึดถือเกษตรกรเป็นหลักในการดำเนินการ
การรวมโครงการสมบูรณ์แบบมีการพัฒนาอาชีพ การประกันราคาผลิตผล การให้ทุนระยะสั้น
และยาวเพื่อการผลิตให้ประสานสัมพันธ์กัน และต้องเร่งรัดการปรับปรุงหน่วยงานเพื่อให้
สามารถเตรียมโครงการที่จำเป็นที่จะต้องดำเนินการตามแนวทางข้างต้นให้ได้โดยเร็ว เพื่อ
การนี้การสนับสนุนด้านงบประมาณและกำลังคนที่สอดคล้องกันในโครงการพัฒนาชนบท
สำคัญๆ ตามแนวทางพัฒนา จะเป็นเงื่อนไขสำคัญในการยกระดับรายได้ของเกษตรกร เป็น
การสนองนโยบายหลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรและลดความแตกต่างในระหว่างรายได้ของ
ประชาชนได้

นอกจากการยกระดับรายได้โดยการพัฒนาชนบทสมบูรณ์แบบดังกล่าวข้างต้นแล้ว การรวมกลุ่มของเกษตรกรก็เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนาการเกษตรในชนบท การช่วยเหลือซึ่งกันและกันของเกษตรกรในชนบทในรูปของการช่วยกันดูแลและเสริมสร้างระบบคันและคูน้ำ ตลอดจนการจ่ายเงินตอบแทนการลงทุนของรัฐบาลในเขตพัฒนาชลประทานในระดับไร่นา จะทำให้การขยายเขตชลประทานสมบูรณ์แบบทำได้รวดเร็วขึ้น การจัดขั้นตอนในการรวมกลุ่มให้ถูกต้องโดยเริ่มตั้งแต่การรวมกลุ่มในด้านเกษตรเพื่อประโยชน์ในการต่อรองเรื่องราคา ต่อไปเป็นการรวมกลุ่มเพื่อการค้าและการอุตสาหกรรมขนาดเล็กโดยกลุ่มผู้ผลิต จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการยกระดับรายได้ของเกษตรกรเอง ประการสุดท้าย ได้แก่ โครงการร่วมมือของระบบธนาคารพาณิชย์ในการขยายสินเชื่อออกไปสู่ภาคเกษตรให้มากยิ่งขึ้นกว่าที่ดำเนินการมาแล้วในช่วงหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 จะสามารถช่วยยกระดับรายได้ของเกษตรกรในชนบทได้มากขึ้น

5.3 นโยบายการเกษตรในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5³

1. สรุปแนวโน้มการผลิตทางการเกษตรที่ผ่านมา

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเป็นเกษตรสังคมอยู่ดังจะเห็นได้จากการที่ผลผลิตและรายได้จากการเกษตรยังคงมีความสำคัญอันดับสูงสุด คือ เป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 25 ของผลผลิตรวมทั้งประเทศ จ้างแรงงานถึง 15.6 ล้านคนหรือประมาณร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งประเทศ และการส่งผลิตผลการเกษตรออกไปจำหน่ายต่างประเทศทำรายได้ถึงร้อยละ 60 ของรายได้จากการส่งออกของไทยทั้งหมดในปัจจุบัน

แนวโน้มการพัฒนาการเกษตรในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่าผลผลิตด้านการเกษตรของเราได้ขยายตัวในอัตราค่อนข้างสูงมาก โดยเฉพาะสามารถขยายผลผลิตเพิ่มขึ้นได้ในอัตราถึงร้อยละ 5 ต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัวการเกษตรของโลกซึ่งเพิ่มได้โดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.5 ถึง 2.8 ต่อปีเท่านั้น จึงทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในเอเชียที่คงฐานะเป็นประเทศที่มีผลิตผลการเกษตรและอาหาร “เหลือส่งออกสุทธิ” ติดต่อกันมาเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีส่วนเสริมสร้างฐานะความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศในระยะที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของสาขาการเกษตรไทยที่ผ่านมา มีลักษณะพิเศษและอาศัยปัจจัยหลักที่เป็นแรงผลักดัน ทำให้เกษตรกรไทยได้เติบโตขึ้นมาโดยลำดับคือ

³สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 (ภาคการเกษตร) (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2524)

ประการแรก การเกษตรของไทยได้มีการกระจายการผลิตไปสู่พืชเศรษฐกิจใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นหลายชนิด เพื่อสนองความต้องการของตลาดโลกและตลาดภายใน กล่าวคือได้กระจายการผลิตจากการปลูกพืชหลักเพียง 2-3 ชนิดมาเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นหนึ่งพันล้านบาทต่อปีถึง 10 ชนิดในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังได้มีการพัฒนาด้านปศุสัตว์ การประมง ป่าไม้ ซึ่งมีมูลค่าเพิ่มเป็นสัดส่วนถึงหนึ่งในสี่ของรายได้จากการเกษตรทั้งหมดของประเทศ

ประการที่สอง อาศัยการขยายพื้นที่เพาะปลูกเป็นปัจจัยหลักในการขยายการผลิต โดยการบุกเบิกเปิดพื้นที่ทำกินใหม่ในอัตราเฉลี่ยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 4 ต่อปีจนปัจจุบันได้มีการเปิดที่ดินมาใช้เพื่อการเกษตรทั้งหมดถึง 147 ล้านไร่ ซึ่งเป็นที่นา 84 ล้านไร่ และเป็นพืชสวนและพืชไร่ 63 ล้านไร่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเปิดที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นี้ใกล้จะเข้าสู่จุดอิ่มตัว ในปัจจุบันเพราะที่ดินที่เหลือไม่เหมาะสมต่อการเกษตร กล่าวคือ “ยุคแห่งการบุกป่าเปิดที่ดินทำกิน” นั้นใกล้จะจบแล้ว

ประการที่สาม การขยายบริการพื้นฐานของรัฐ ในช่วง 4 แผนฯ ที่ผ่านมามีส่วนช่วยในการขยายผลผลิตด้านการเกษตรของประเทศไปพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแหล่งน้ำและขยายระบบชลประทานที่ผ่านมาถึง 16 ล้านไร่ในเขตที่นา 84 ล้านบาท การขยายโครงข่ายถนนจากแหล่งผลิตสู่ตลาดยาวถึง 60,000 กม. ในเขตเกษตรทั่วประเทศ และการให้บริการส่งเสริมการเกษตรของรัฐได้มีส่วนสนับสนุนต่อการขยายและกระจายการผลิตของภาคเกษตรไปพอสมควร

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การเกษตรของไทยในระยะหลังๆ นี้ เริ่มประสบปัญหาและข้อจำกัดของทรัพยากรที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้ที่ถูกนำมาใช้ในระยะที่ผ่านมามีลักษณะที่ไม่ค่อยจะมีประสิทธิภาพ สิ้นเปลืองและขาดการอนุรักษ์ จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้มีสภาพเสื่อมโทรมลงโดยลำดับจนมีปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาหลายด้าน ทั้งนี้ มีผลทำให้อัตราการขยายตัวของการผลิตภาคเกษตรของประเทศเริ่มชะลอตัวลงโดยลำดับเหลือประมาณร้อยละ 3.5 ต่อปีในช่วงแผนฯ 4 และหากไม่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรแล้ว แนวโน้มของอัตราการขยายตัวของการผลิตในภาคเกษตรจะลดลงต่ำกว่าร้อยละ 3.5 ในช่วงแผนฯ 5 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออก-เฉียงเหนือตอนบนซึ่งทรัพยากรที่ดินและแหล่งน้ำมีจำกัด และอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมมาก ในปัจจุบัน อัตราการขยายตัวของภาคเกษตรกรรมจะมีแนวโน้มต่ำมาก ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงการผลิตและการใช้ทรัพยากรที่ดิน แหล่งน้ำ และป่าไม้ให้เกิด

ประสิทธิภาพสูงขึ้น หากเราต้องการจะรักษาฐานะความสำคัญของภาคการเกษตรของเราต่อไปใน 5-10 ปีข้างหน้า

โดยสรุปแล้วการพัฒนาการเกษตรในระยะที่ผ่านมา ปรากฏว่าผลผลิตด้านการเกษตรได้ขยายตัวในอัตราที่สูงและน่าพอใจตลอดมา และมีน้อยประเทศที่จะเทียบได้นอกจากนั้น การเติบโตของสาขาเกษตรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความเพิ่มพูนฐานะและรายได้ให้แก่คนในชนบทส่วนใหญ่ และมีส่วนสำคัญต่อการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทให้ลดลงจากร้อยละ 50 ของประชากรทั้งประเทศ ในปี 2504 เหลือประมาณร้อยละ 25 ในปัจจุบัน แต่ความเหลื่อมล้ำในฐานะรายได้ระหว่างภาคเกษตรและภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ และระหว่างในภูมิภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศยังมีอยู่อีกมาก จึงเป็นประเด็นสำคัญในการปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรต่อไป

2. สรุปประเด็นปัญหา

สถานการณ์ด้านการเกษตรที่กล่าวมานี้ พอจะชี้ให้เห็นปัญหาและอนาคตของการเกษตรไทยที่ต้องการ “ปรับโครงสร้างการผลิตให้สามารถขยายผลผลิตได้ในอัตราสูงขึ้น และการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และแหล่งประมงที่มีอยู่ให้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าที่ผ่านมา” โดยเน้นการแก้ปัญหาหลักดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาด้านการผลิตในภาคเกษตรที่มีอัตราการขยายตัวเริ่มลดต่ำลงโดยลำดับ อันเนื่องมาจากผลผลิตต่อไร่ต่ำและทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ในการเกษตรเริ่มเสื่อมโทรมลง ซึ่งพอจะสรุปประเด็นได้คือ

(1) **ปัญหาการใช้ที่ดินที่มีผลผลิตต่ำ** กล่าวคือ ที่ผ่านมาเป็นการใช้ที่ดินผิดประเภททั้งในแง่การเลือกพืชปลูกไม่เหมาะสมกับสภาพของดิน และการใช้เทคนิคการผลิตไม่ถูกวิธี จึงทำให้การเพิ่มผลผลิตไม่ได้ผลดีและทำให้ที่ดินเสื่อมโทรมลงและขาดการอนุรักษ์ นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าประสิทธิภาพการใช้ที่ดินต่ำคือไม่ได้ใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ การปลูกครั้งที่สองยังมีน้อยมาก เนื่องจากระบบชลประทานมีเพียงร้อยละ 10 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด และในจำนวนพื้นที่ชลประทาน 16 ล้านไร่ มีเพียง 4-5 ล้านไร่เท่านั้นที่สามารถรับน้ำชลประทานได้ตลอดทั้งปี เกษตรกรยังต้องพึ่งการเกษตรน้ำฝนเป็นหลักอยู่ จะสังเกตได้จากการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของพืชสำคัญโดยเฉลี่ยมีเพียง 0.5 ต่อบีเท่านั้น อัตราการขยายการผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจาก “การขยายพื้นที่เพาะปลูก” กล่าวคือในระยะที่ผ่านมาได้ขยายเนื้อที่เพาะปลูกถึงร้อยละ 4 ต่อบี นอกจากนั้นการใช้เมล็ดพันธุ์ดี การใช้ปุ๋ย และยาปราบศัตรูพืชยังอยู่ในอัตราดำมาก ประเทศไทยมีการใช้ปุ๋ยในอัตราเพียง 1.9 กก.ต่อไร่ เปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียโดยเฉลี่ยใช้ปุ๋ยไม่ต่ำกว่า 5 ก.ก.ต่อไร่ และการใช้

ข้าวเจ้าพันธุ์ส่งเสริมมีเพียงร้อยละ 12 ของพื้นที่เพาะปลูกข้าวเจ้าทั้งหมด ในขณะที่ขีดความสามารถการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีมีไม่ถึงร้อยละ 4 ของปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์แต่ละปี ถึงแม้ว่าภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการผลิตเมล็ดพันธุ์มากขึ้นก็ตาม ส่วนการเลือกพืชปลูก สลับทดแทนกับที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มุ่งสนองความต้องการของตลาดและภาวะราคาภายนอก ประเทศมีอิทธิพลต่อการเกษตร การผลิตและการใช้ที่ดินของเราอยู่มาก และหากจะพิจารณา ปัญหาการใช้ที่ดินในแต่ละภาคมีลักษณะและปัญหาแตกต่างกันดังนี้คือ

- ภาคกลาง มีระบบชลประทานค่อนข้างสมบูรณ์ อัตราการขยายตัวของผลผลิตการเกษตรได้สูงขึ้นร้อยละ 7 ต่อปี แต่มีปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดิน ปัญหาดินเปรี้ยว ดินเค็มตามชายทะเลอยู่มาก จึงทำให้ประสิทธิภาพการใช้ที่ดินไม่สูงเท่าที่ควร กล่าวคือ ผลผลิตต่อไร่ของภาคกลางยังต่ำกว่าภาคเหนือ อย่างไรก็ตาม การปลูกข้าวในภาคกลางยังมีโอกาส การเพิ่มผลผลิตต่อไร่อีกมาก

- ภาคเหนือ มีผลผลิตต่อไร่สูงสุด เพราะคุณภาพดินดี มีการกระจายการผลิตและปลูกพืชหมุนเวียนมาก แต่ขนาดการถือครองที่ดินเล็กที่สุดในประเทศและมีปัญหาการทำลายป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย โอกาสที่จะกระจายการผลิตไปสู่พืชหมุนเวียน พืช ยืนต้น ผลไม้เมืองหนาว ชา กาแฟ การผลิตโคนม ยังมีแววอยู่มาก

- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรสูงสุดในประเทศคือ ถึงร้อยละ 41 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด แต่มีสัดส่วนการผลิตด้านเกษตร เพียงร้อยละ 26 ของผลผลิตการเกษตรรวม เป็นภาคที่มีอัตราการขยายตัวของผลผลิตด้าน การเกษตรต่ำสุด คุณภาพดินไม่ดีและมีเนื้อที่ชลประทานเพียง 1.6 ล้านไร่ ในเนื้อที่เพาะปลูก ของภาคซึ่งมีถึง 60 ล้านไร่ กล่าวคือ เป็นภาคที่อาศัยเกษตรน้ำฝนมากที่สุดแต่ก็ยังมีโอกาส กระจายการผลิตไปสู่พืชฤดูแล้งได้อีก เช่น มันสำปะหลัง อ้อย พืชน้ำมัน ฝ้าย และปศุสัตว์ เป็นต้น

- ภาคใต้ เป็นภาคที่มีผลผลิตเกษตรหลักเพียง 2 ชนิดคือ ยางพาราและข้าว ซึ่งนับว่าเป็นฐานเกษตรที่แคบมาก โอกาสการใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชหมุนเวียน แคมสวนยางและปลูกไม้ยืนต้นยังมีอีกมาก รวมถึงการทำปศุสัตว์ในพื้นที่ซึ่งใช้ทำเหมืองแร่ แล้วยังสามารถนำมาฟื้นฟูกลับมาใช้ทำการเกษตรได้อีก

นอกจากนั้น ปัญหาใช้ที่ดินทำกินทำให้เกษตรกรประมาณ 500,000 ครัวเรือน กลายเป็นแรงงานรับจ้างการเกษตร ซึ่งมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน เพราะการมีงาน ทำในภาคเกษตรยังเป็นไปตามฤดูกาลทำให้แรงงานเหล่านี้ประสบปัญหาการว่างงานในฤดู แล้งเป็นประจำ ฉะนั้น การพัฒนาและกระจายอุตสาหกรรมเกษตรไปสู่ชนบทน่าจะเป็น ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญอีกด้านหนึ่งในอนาคต

(2) ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและประสิทธิภาพการใช้ที่ดินต่ำ

ซึ่งพอจะเห็นได้จากอัตราเพิ่มของผลผลิตป่าไม้ลดต่ำลงเหลือประมาณร้อยละ 0.7 ต่อปีในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 และมีแนวโน้มว่าจะลดต่ำลงต่อไปอีก ทั้งนี้ เพราะการบุกรุกทำลายป่าได้กระทำสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานานแล้ว จนทำให้จำนวนป่าที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์มีเหลืออยู่เพียงประมาณ 82 ล้านไร่ในจำนวนพื้นที่ป่าไม้ที่มีเหลืออยู่ ที่เหลือเป็นป่าเสื่อมโทรมและมีได้นำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอย่างเต็มที่ ส่วนการอนุรักษ์ป่าไม้นั้นยังไม่ได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ มีสาเหตุจากวิธีการ การจัดองค์การและขาดการร่วมมือจากเกษตรกรและราษฎรเองด้วย

(3) ปัญหาการใช้แหล่งน้ำเพื่อการชลประทานและการประมง

ปรากฏว่าเขตชลประทานที่มีอยู่ประมาณ 16 ล้านไร่ ยังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเพาะปลูกครั้งที่ 2 เนื่องจากระบบการส่งน้ำยังไม่สมบูรณ์ และขาดการบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ และการใช้น้ำในพื้นที่เขตชลประทานยังไม่มีประสิทธิภาพและประหยัดเท่าที่ควร นอกจากนี้การบริหารงานพัฒนาแหล่งน้ำยังกระจัดกระจายอยู่หลายหน่วยราชการ ซึ่งควรจะได้เป็นประเด็นหลักในการพัฒนาแหล่งน้ำด้วย ส่วนทางด้าน การประมงนั้นปรากฏว่าแนวโน้มการผลิตลดลงในระยะหลังนี้ สาเหตุมาจากการจับสัตว์น้ำทะเลเกินระดับความเหมาะสมต่อการขยายพันธุ์ ซึ่งทำให้แหล่งประมงทะเลของเราเสื่อมโทรมลงประการหนึ่ง และจากผลการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเลของประเทศเพื่อนบ้านอีกประการหนึ่งที่ได้จำกัดให้เขตทำการประมงของไทยลดลง ทางแหล่งน้ำธรรมชาติที่จะทำประมงน้ำจืดและประมงชายฝั่งนั้นประสบปัญหาความตื้นเขิน ปัญหามลพิษซึ่งมีความรุนแรงมากในแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำท่าจีน และปัญหาการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำด้วย ฉะนั้น หากไม่ได้รับการพัฒนาการใช้แหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและการประมงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแล้ว จะทำให้แนวโน้มการผลิตด้านประมงและพืชไม่สามรถจะเพิ่มขึ้นได้อย่างที่แล้วมา

(4) ปัญหาต้นทุนการผลิตสูงเมื่อเทียบกับราคาผลผลิตที่เกษตรกรได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาปัจจัยการผลิต คือปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชมีราคาสูง เทียบกับราคาผลผลิตทางการเกษตรของเรา เช่น ราคาปุ๋ยเคมีสูงเป็น 2 เท่าของราคาข้าวเปลือก ถึงแม้รัฐจะเข้ามาบีบบทบาทในการจัดหาปุ๋ยให้เกษตรกรโดยการอุดหนุนค่าขนส่ง แต่ก็สามารถช่วยสนองความต้องการใช้ปุ๋ยได้เพียงประมาณร้อยละ 20 ของปริมาณการใช้ปุ๋ยทั้งหมดในประเทศในปี 2523 เป็นต้น นอกจากนั้น เกษตรกรยังประสบปัญหาด้านสินเชื่ออยู่อีกมาก ดังจะเห็นได้จากปริมาณสินเชื่อที่สถาบันการเงินปล่อยให้แก่เกษตรกรผู้โดยเฉลี่ยต่อไร่ยัง

น้อยมาก ก็ใช้ได้เพียงไร่ละ 160 บาทเท่านั้น จึงทำให้เกษตรกรต้องพึ่งเงินกู้นอกสถาบันที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงที่ขาดความเป็นธรรมและเพิ่มต้นทุนการผลิตให้แก่เกษตรกรอย่างมาก

2.2 ปัญหาด้านโครงสร้างการตลาดและราคาสินค้าเกษตรไม่เป็นธรรม

ต่อเกษตรกร ทั้งนี้เพราะราคาสินค้าเกษตรกรรมในประเทศส่วนใหญ่จะถูกกำหนดโดยตลาดขายส่งในกรุงเทพมหานคร และแปลงมาสู่แหล่งผลิต โดยผ่านระบบพ่อค้าคนกลางซึ่งรู้ความเคลื่อนไหวของตลาดและราคาเร็วและถูกต้องกว่ากลุ่มเกษตรกรผู้ผลิต ทำให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองน้อยมาก ส่วนการซื้อขายผ่านระบบสหกรณ์หรือกลุ่มเกษตรกรยังพัฒนาไปได้น้อยมาก เกษตรกรผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังคงซื้อขายผ่านพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นหลายขั้นตอน รัฐจึงได้เข้าแทรกแซงการตลาดและราคาสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้นทั้งในระดับส่งออก ระดับขายส่ง ขายปลีก และระดับไร่นา แต่ก็ยังดำเนินไปได้ไม่มากในการที่จะขยายตัวด้านการตลาดของภาคเอกชนมีมากขึ้น ขณะเดียวกันการลงทุนธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตรแผนใหม่ได้เริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีส่วนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการตลาดให้เชื่อมโยงกันได้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าบทบาทของภาคเอกชนและภาครัฐบาลมีส่วนรับผิดชอบและรับผิดชอบต่อการตลาดและราคาสินค้าเกษตรอยู่มาก และยังมีได้มีการประสานงานกันเท่าที่ควร นอกจากนั้นยังเกิดการขัดแย้งกันอยู่เสมอ และมาตรการของรัฐที่เข้าไปแทรกแซงตลาดก่อให้เกิดปัญหาหลายประการที่ควรจะได้มีการทบทวนอย่างจริงจัง เช่น นโยบายที่มีการชะลอราคาสินค้าเกษตรในประเทศมิให้เพิ่มสูงขึ้น เพื่อปกป้องผู้บริโภคภายในก็ไปขัดกับนโยบายที่จะต้องการดึงราคาผลิตผลการเกษตรระดับไร่นาให้สูงขึ้น เป็นต้น นอกจากนั้น ปัญหาด้านการตลาดและราคาสินค้าเกษตรที่จะต้องทบทวนและปรับปรุงให้ดีขึ้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้แก่

- บทบาทและมาตรการของรัฐที่เข้าไปแทรกแซงระบบตลาดส่งออก ก่อให้เกิดภาระต้นทุนให้แก่ผู้ส่งออกและได้ส่งผลลงไปถึงการกดราคาสินค้าเกษตรระดับไร่นาให้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

- สถานที่ซื้อขายในลักษณะตลาดกลางสินค้าเกษตรมีอยู่จำกัด และไม่กระจายไปในแหล่งผลิตอย่างทั่วถึง และยังไม่พัฒนาตลาดการซื้อขายสินค้าเกษตรแบบประมูล การจัดชั้นคุณภาพและมาตรฐานสินค้ายังไม่ดีพอ

- การค้าในท้องถิ่นขาดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น คลังสินค้า โกดังไซโล การคมนาคมขนส่ง ทำให้เกษตรกรต้องพึ่งระบบคนกลางหลายชั้นตอนมากขึ้น นอกจากนั้น กลุ่มพ่อค้าผูกขาดข่าวสารข้อมูลด้านการค้า การตลาดและราคาสินค้าเกษตร จึงทำให้เกษตรกรมีโอกาสต่อรองได้น้อยมาก

- การแทรกแซงของรัฐในระบบตลาดระดับท้องถิ่น เช่น การพยุงราคายังทำได้ไม่ทั่วถึง มีกำลังเงินจำกัด การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การพัฒนาระบบซื้อขายแบบผูกพันของภาคเอกชนได้ดำเนินรุดหน้าไปมากในการทำสัญญาซื้อขายระหว่างเกษตรกรและโรงงานผู้ผลิต ซึ่งบางครั้งสร้างความไม่เป็นธรรมมากขึ้น

- การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้ายังมีอยู่จำกัด ทั้งหมดนี้เป็นสภาพปัญหาการตลาดและราคาสินค้าเกษตรที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งทำให้เกษตรกรตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบอยู่มาก และไม่ได้รับประโยชน์จากราคาผลิตผลเกษตรเต็มที่เท่าที่ควร ซึ่งส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่าราคาผลิตผลเกษตรที่ผู้ผลิตหรือเกษตรกรได้รับต่ำกว่าหรือใกล้เคียงต้นทุนการผลิตเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ในปี 2522 เกษตรกรขายข้าวเปลือกเจ้าชั้นที่ 1 (ข้าว 5%) ได้โดยเฉลี่ยราคาตันละ 2,500 บาท แต่ต้นทุนการผลิตข้าวดังกล่าวประมาณการโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเฉลี่ยตันละ 2,865 บาท ประกอบด้วยค่าแรงร้อยละ 66.4 ค่าวัสดุร้อยละ 10.3 และอื่นๆ ร้อยละ 23.3 นั้น เกษตรกรขาดทุน 365 บาทต่อเกวียน

2.3 ปัญหาด้านสถาบันเกษตรกร ซึ่งเห็นได้ชัดว่าการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปสถาบันเพื่อร่วมมือในด้านการผลิตการตลาดและการรักษาราคาระดับพืชผลการเกษตรนั้นยังอยู่ในขอบเขตจำกัดมาก ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นสถาบันในรูปสหกรณ์มีเพียงประมาณ 2.2 ล้านครอบครัว หรือร้อยละ 39 ของจำนวนครอบครัวเกษตรกรทั้งประเทศ ซึ่งนับว่าต่ำมาก นอกจากนั้น สถาบันเกษตรกรยังประสบปัญหาหลายประการในปัจจุบัน ก็ความแตกแยกในระหว่างสถาบันที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์พยายามแข่งขันและโจมตีกันเพื่อชักชวนสมาชิกมาเป็นของตนจึงทำให้อำนาจต่อรองลดลง การดำเนินธุรกิจในรูปแบบสหกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันอยู่ในการดูแลของหลายหน่วยงานของรัฐ ต่างฝ่ายต่างมุ่งปฏิบัติงานอย่างเป็นเอกเทศ ขาดการเชื่อมโยงของงานแต่ละหน่วย ทั้งในด้านการจัดตั้ง การส่งเสริมวิชาการฝึกอบรมพนักงานสหกรณ์ และการตรวจบัญชีสหกรณ์ โดยขาด “แผนหลัก” ในการประสานงานของสถาบันเกษตรกรที่จะดำเนินธุรกิจในรูปสหกรณ์ นอกจากนั้นสมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำ ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานธุรกิจของสถาบัน ขาดความสำนึกรับผิดชอบในการบริหารตัวเอง และตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอันแน่นหนาของรัฐ ซึ่งยังมีกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในลักษณะไม่ยืดหยุ่นพอที่จะเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้

3. เป้าหมาย

เพื่อให้การปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร

ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ แหล่งประมง ตลอดจนการปรับปรุงการตลาดและราคาสินค้าเกษตร ให้เกิดความเป็นธรรมต่อเกษตรกรยิ่งขึ้น โดยเน้นเป้าหมายที่จะ “เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต” เป็นหลักสำคัญและมีเงื่อนไขที่ว่า การขยายพื้นที่เพาะปลูกจะกระทำได้น้อยมากในอนาคต ขณะเดียวกัน ก็จะมุ่งเน้นการยกฐานะความเป็นอยู่และรายได้ของเกษตรกรให้มีส่วนช่วย ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทพร้อมกันไปด้วย จึงกำหนดเป้าหมายการปรับ โครงสร้างการเกษตรและการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตดังนี้

3.1 เป้าหมายการเพิ่มผลผลิตภาคเกษตร โดยส่วนรวมให้ได้ในอัตราร้อยละ 4.5 ต่อปี โดยกำหนด

- เป้าหมายการผลิตพืช ให้เพิ่มในอัตราร้อยละ 4.7 ต่อปี
- เป้าหมายการผลิตปศุสัตว์ ให้เพิ่มในอัตราร้อยละ 4.2 ต่อปี
- เป้าหมายการผลิตด้านประมง ให้เพิ่มในอัตราร้อยละ 5.5 ต่อปี
- เป้าหมายการผลิตด้านป่าไม้ ให้เพิ่มในอัตราร้อยละ 0.3 ต่อปี

3.2 เป้าหมายการเพิ่ม “ประสิทธิภาพการผลิต” โดยให้ผลผลิตต่อไร่ของพืช เศรษฐกิจโดยส่วนรวมเพิ่มในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี และเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของข้าวเป็น พิเศษ เพราะข้าวมีส่วนที่สำคัญที่สุดในผลผลิตพืชทั้งหมด

(1) เป้าหมายการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของพืชที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 มีดังนี้คือ

	ผลผลิต กก./ไร่		อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี 2525- 2529 (ร้อยละ)
	2524	2529	
1. ข้าว	290	336	3.0
- นาปี	272	312	2.8
- นาปรัง	550	600	1.7
2. ยางพารา	66	130	9.7
3. ข้าวโพด	309	420	6.3
4. อ้อย (ต้น/ไร่)	6.8	7.7	2.5
5. ยาสูบ	152	172	2.5
6. ถั่วเขียว	100	130	5.4
7. ข้าวฟ่าง	192	241	4.7
8. ละหุ่ง	140	150	1.4
9. ถั่วเหลือง	150	229	8.9
10. ถั่วลิสง	186	208	2.4
11. ฝ้าย	191	250	5.6

(2) เป้าหมายการเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ แยกตามรายภาค

	2524	2529
ข้าวนาปี (ก ก./ไร่)		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	224	293
ภาคใต้	285	290
ภาคกลาง	302	320
ภาคเหนือ	343	355
ข้าวนาปรัง (ก ก./ไร่)		
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	500	500
ภาคใต้	480	480
ภาคกลาง	564	625
ภาคเหนือ	490	490

3.3 เป้าหมายการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตและการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ มีดังนี้คือ

(1) เป้าหมายพัฒนาที่ดิน คือจะปรับปรุงดินเปรี้ยวในภาคกลาง 2.3 ล้านไร่ และดินเค็มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4.8 ล้านไร่

(2) เป้าหมายการปรับปรุงพื้นที่ในเขตชลประทาน 16 ล้านไร่ เพื่อให้เป็นเกษตรชลประทานที่สมบูรณ์และสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ได้ ซึ่งแยกออกเป็นการปรับปรุงพื้นที่ชลประทานดังนี้

ระดับ 1 พื้นที่ชลประทานสมบูรณ์แบบซึ่งมีการจัดรูปที่ดินแล้วประมาณ ร้อยละ 1

ระดับ 2 พื้นที่ชลประทานที่มีระดับคันนาสูง แต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน ประมาณร้อยละ 52

ระดับ 3 พื้นที่ชลประทานที่มีคลองสายประธานและคลองซอย แต่ไม่มีระบบคันนาสูงและไม่มีการจัดรูปที่ดิน ประมาณร้อยละ 28

ระดับ 4 พื้นที่ชลประทานไม่มีระบบคลองส่งน้ำเนื่องจากภูมิประเทศ ไม่อำนวยประมาณร้อยละ 19

ทั้งนี้ให้ใช้ประโยชน์จากเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่มีอยู่แล้วให้เต็มที่ เช่น เขื่อนลำนางรอง ลำโดมน้อย โดยมีเป้าหมายดำเนินการดังนี้

- ปรับปรุงพื้นที่นอกเขตชลประทานให้เป็นพื้นที่ชลประทานระดับ 4 หรือระดับ 3 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลุ่มน้ำปิงตอนบน ลุ่มน้ำป่าสักและภาคใต้ปีละ 1 ล้านไร่ ซึ่งในกรณีของข้าวจะให้อัตราผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 250-300 กก./ไร่ เป็น 400-450 กก./ไร่

- ปรับปรุงพื้นที่ในเขตชลประทานระดับ 3 เป็นระดับ 2 ในเขตภาคกลาง ปีละ 500,000 ไร่ ซึ่งในกรณีของข้าวจะให้อัตราผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 390 กก./ไร่ เป็น 400 กก./ไร่

- ปรับปรุงพื้นที่ในเขตชลประทานระดับ 2 เป็นระดับ 1 ในเขตภาคเหนือ บริเวณที่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ปีละ 50,000 ไร่ ซึ่งในกรณีของข้าวจะให้อัตราผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 480 กก./ไร่เป็น 600 กก./ไร่

- เปิดพื้นที่ชลประทานจากโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคอื่น ๆ ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำเพียงพอปีละ 200,000 ไร่ ซึ่งในกรณีของข้าวจะให้อัตราผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 300 กก./ไร่เป็น 500 กก./ไร่

เปิดพื้นที่ชลประทานจากโครงการขนาดเล็กต่างๆ ปีละ 50,000 ไร่ ซึ่งในกรณีของข้าวจะให้อัตราผลผลิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 250 กก./ไร่ เป็น 400 กก./ไร่

(3) เป้าหมายปลูกป่า ปีละ 300,000 ไร่ อนุรักษ์บูรณะป่าต้นน้ำ 40 ล้านไร่ อุทยานแห่งชาติ 12.8 ล้านไร่ และขยายงานหมู่บ้านป่าไม้ให้ครบ 100 แห่ง

3.4 เป้าหมายสินเชื่อการเกษตร กำหนดเป้าหมายวงเงินสินเชื่อการเกษตรให้ขยายเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.7 ต่อปี หรือเพิ่มขึ้นอีกปีละประมาณ 5,700 ล้านบาท คือกำหนดเป้าหมายวงเงินสินเชื่อการเกษตรในปี 2525 จำนวน 41,600 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 64,700 ล้านบาทในปี 2529 เพื่อให้แก่เกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรกู้ผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และธนาคารพาณิชย์ทั่วประเทศดังนี้

รายการ	2525	2529	อัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี (2525- 2529) (%)
	(ประมาณการ)		
ก. ธนาคารของรัฐ			
1. จำนวนครัวเรือนเกษตรกร (ล้านครัวเรือน)	2.20	2.60	5.1
2. จำนวนเงินกู้ (ล้านบาท)	15,800	26,500	13.8
3. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับต่อ ครอบครัว (บาท)	7,200	9,900	8.3
ข. ธนาคารพาณิชย์			
1. ให้กู้แก่เกษตรกรโดยตรง	14,600	21,800	10.5
2. ให้กู้แก่ธุรกิจการเกษตร (ล้านบาท)	11,200	16,400	10.0
รวม	25,800	38,200	10.3
รวมปริมาณการเงินให้กู้	41,600	64,700	11.7

3.5 เป้าหมายสถาบันฯ จะรวมกลุ่มเกษตรกรกลุ่มอาชีพต่างๆ และสหกรณ์การเกษตรเข้าให้เป็นสถาบันเกษตรกรเพียงสถาบันเดียว

4. แนวนโยบายและมาตรการพัฒนา

เพื่อให้สอดคล้องเป้าหมายการเพิ่มผลผลิตที่กำหนดไว้ดังกล่าว แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้วางแนวนโยบายและมาตรการที่จะนำไปสู่แผนปฏิบัติการดังนี้

4.1 แนวนโยบาย

(1) ปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตร จากการเพิ่มผลผลิต “แบบเดิม โดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก” มาเป็น “แบบการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต” หรือเน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น ทั้งนี้ โดยการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินทั้งในและนอกเขตชลประทาน แหล่งน้ำ และป่าไม้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด รวมถึงการอนุรักษ์เพื่อลดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ จะส่งเสริมให้เลือกปลูกพืชที่สอดคล้องกับสมรรถนะของดินและให้มีการใช้ปัจจัยการผลิต

เช่น ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ดี และสินเชื่อเกษตรเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการใช้เทคนิคการผลิตที่เหมาะสม ในขบวนการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่และใช้แรงงานด้านการเกษตร ในชนบทมากขึ้น

(2) สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถขยายผลผลิตได้ในระดับราคาที่เป็นธรรม โดยรัฐจะส่งเสริมการลงทุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานทางการตลาดเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองของเกษตรกร นอกจากนี้รัฐจะลดหย่อนมาตรการแทรกแซงระบบตลาดในลักษณะที่เป็นภาระต่อเกษตรกรให้เหลือน้อยที่สุด ส่วนการช่วยเหลือโดยตรงของรัฐจะเน้นในเขตเกษตรล้ำหลังที่ยากจน

(3) เร่งรัดการกระจายการถือครองที่ดิน การปฏิรูปที่ดินและการให้กรรมสิทธิ์ที่ดินทำกินเพื่อการเกษตร ทั้งนี้ เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสประกอบอาชีพการเกษตรได้มั่นคง และขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งจะผลดีต่อผลผลิตทางการเกษตรด้วย

(4) ดำเนินนโยบายการเงินที่จะสนับสนุนสถาบันการเงินของรัฐ และธนาคารพาณิชย์ให้ขยายสินเชื่อการเกษตรให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรอย่างกว้างขวางและทั่วถึง รวมทั้งการปรับปรุงไม่ให้ความเหลื่อมล้ำในการรับบริการสินเชื่อของเกษตรกร จากสถาบันต่าง ๆ ด้วย

(5) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของสถาบันในชนบท ซึ่งได้แก่ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้อยู่ภายใต้สถาบันเดียว เพื่อให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิต การจำหน่าย การเพิ่มรายได้ การขยายความรู้ การฝึกอบรม การจัดการให้ดำเนินธุรกิจให้มีประสิทธิภาพ และเป็นแกนนำในการพัฒนาเกษตรในชนบทที่ดียิ่งขึ้น

4.2 มาตรการพัฒนา

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ

ก. แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่โดยเฉพาะข้าว ดังนั้น ในช่วงของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จึงมีมาตรการพัฒนาแหล่งน้ำโดย

(1) เร่งปรับปรุงและขยายพื้นที่ในเขตชลประทานที่มีอยู่เดิมประมาณ 16 ล้านไร่ ให้ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ โดยเฉพาะการเพาะปลูกในฤดูแล้ง

(2) เร่งดำเนินการพัฒนากลุ่มน้ำซึ่งยังไม่มีการพัฒนาเพื่อนำน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือกลุ่มน้ำวัง กลุ่มน้ำยม กลุ่มน้ำป่าสัก กลุ่มน้ำสะแกกรัง กลุ่มน้ำบางปะกง กลุ่มน้ำระยอง และกลุ่มน้ำจันทบุรี

(3) เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายออกไปในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน เพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำเสริมที่จะช่วยลดภาวะความไม่แน่นอนของธรรมชาติ

(4) ดำเนินการสำรวจเพื่อวางแผนผันน้ำจากแม่น้ำโขงเข้ามาเพิ่มเติม ได้แก่ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับใช้ประโยชน์ในระยะยาวด้านชลประทาน

(5) ดำเนินการเก็บเงินค่าน้ำจากพื้นที่ในเขตชลประทานเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพประการหนึ่ง และเพื่อให้สามารถเก็บเงินลงทุนคืนกลับมาใช้เร่งรัดการขยายพื้นที่เขตชลประทานต่อไปอีกประการหนึ่ง

(6) ดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรและกลไกการบริหารงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้งในระดับนโยบายและระดับหน่วยงานปฏิบัติ เพื่อให้สามารถประสานงานการพัฒนาแหล่งน้ำของประเทศให้ดำเนินการในทิศทางเดียวกันอย่างเป็นระบบในแต่ละลุ่มน้ำ รวมตลอดทั้งการกระจายอำนาจออกไปสู่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้จังหวัดสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานตามโครงการตั้งแต่การริเริ่มโครงการก่อสร้างและการบำรุงรักษาสำหรับโครงการขนาดเล็ก

ข. ที่ดินและป่าไม้ จำเป็นต้องกำหนดมาตรการพัฒนาดังนี้

(1) เร่งรัดสำรวจการใช้ที่ดินเพื่อกำหนดนโยบายการใช้ที่ดินมิให้เขตเมืองขยายตัวออกไปยังพื้นที่การเกษตรที่รัฐได้ลงทุนระบบชลประทานไว้แล้ว หรือพื้นที่ที่ดินมีคุณภาพดี ซึ่งสามารถให้ผลผลิตได้สูง และส่งเสริมการใช้ที่ดินสำหรับการเพาะปลูกให้ถูกประเภท

(2) กำหนดสิทธิในที่ดินของเอกชนเพื่อการเกษตรให้มีได้ไม่เกิน 50 ไร่ ดำเนินการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อรับซื้อที่ดินส่วนเกินของเอกชนและจัดสรรหรือจำหน่ายให้แก่ผู้ที่ยังไม่มีที่ดินทำกินของตนเองต่อไป

(3) เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินโดยเน้นการแก้ปัญหากรรมสิทธิ์ที่ดินและมุ่งดำเนินการในเขตพื้นที่ภาคกลางและภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งมีปัญหาเกษตรกรไร้ที่ทำกินหรือต้องเช่าที่ทั้งหมดทำกิน

(4) สำรวจเพื่อแยกเขตพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เหมาะสมกับการเกษตรเพื่อจัดที่ดินทำกินให้เกษตรกรในรูปแบบของหมู่บ้านป่าไม้ ส่วนป่าเสื่อมโทรมที่ไม่เหมาะสมกับการเกษตรให้ทำการปลูกป่าต่อไป

(5) ปรับปรุงกฎหมายควบคุมการเช่านา และการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีจุดหมายที่จะให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้เช่าและผู้ให้เช่า

(6) ทบทวนการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองมิให้มีการขยายการเปิดพื้นที่ใหม่ แต่ให้ดำเนินการปรับปรุงนิคมที่มีอยู่แล้วให้สมบูรณ์ตามแผนและมอบให้จังหวัดรับผิดชอบดูแลต่อไป

(7) ปรับปรุงที่ดินที่มีปัญหาในเรื่องคุณภาพและให้ผลผลิตต่ำคือ ปัญหาดินเปรี้ยวในเขตภาคกลาง ปัญหาดินเค็มในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และปัญหา การกัดเซาะและพังทลายของดินในเขตภาคเหนือและปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพดินบริเวณ ที่ใช้ทำเหมืองแร่แล้วในภาคใต้

(8) ปรับปรุงกฎหมายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อให้สามารถ สงวนพื้นที่ทางการเกษตรที่สมบูรณ์หรือพื้นที่ที่รัฐได้ลงทุนไปเป็นจำนวนมากแล้วให้เป็นพื้นที่ ทำการเกษตรต่อไป

(9) ดำเนินการปลูกป่าเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นปีละ 3 แสนไร่โดยเน้นการ ส่งเสริมให้เอกชนเป็นผู้ปลูก และรัฐเป็นผู้ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ ในบริเวณป่าเสื่อมโทรม รวมตลอดทั้งการปรับปรุงและปลูกป่าไม้ชายเลน ในบริเวณซึ่งมีศักยภาพต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล

(10) ส่งเสริมให้มีการปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำไม้ฟืน รวมทั้งการช่วยป้องกันการพังทลายของดินในพื้นที่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือและ ภาคเหนือ

(11) ปรับปรุงโครงสร้างการกระจายอัตราค่าสิ่งจำหน่ายที่ของรัฐให้ สามารถควบคุมดูแลและป้องกันการบุกรุกทำลายป่าได้อย่างทั่วถึง

ก. การวิจัยและส่งเสริม การเพิ่มผลผลิตโดยการพัฒนาแหล่งน้ำและ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน น้ำ และป่าไม้นั้นยังมีขอบเขตจำกัด จำเป็นจะต้องมุ่งพัฒนา องค์ประกอบอื่น ๆ โดยเฉพาะการใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ๆ ควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะต้องเร่ง การวิจัยและส่งเสริม ให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ตามมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

(1) เร่งรัดดำเนินการกำหนดแผนวิจัยการเกษตรแห่งชาติเพื่อประโยชน์ ในการประสานแผนงานโครงการวิจัยของสถาบันต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ จัดลำดับ ความสำคัญของงานวิจัย และวางระบบดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องกับความสำเร็จของปัญหา หลักในแต่ละพื้นที่โดยให้ดำเนินการวิจัยเพื่อเพิ่มผลผลิตในเขตพื้นที่นอกเขตชลประทาน ทั้งนี้โดยเน้นหนักพืชเศรษฐกิจหลัก เช่น ข้าวพันธุ์ทนแล้งทนเค็ม พืชไร่พันธุ์ที่ให้ผลผลิต ต่อไร่สูง พืชไม้ยืนต้น และพืชสวนโดยการเร่งผลิตหน่อหรือกิ่งพันธุ์ดี โดยให้สอดคล้องกับ ชนิดพืชและความต้องการตามข้อเร่งรัดกระจายการผลิต

(2) ปรับปรุงโครงสร้างระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศโดยให้ กระจายเจ้าหน้าที่ออกฝึกอบรมเกษตรกรให้ทราบและเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการใช้น้ำ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ และยาปราบศัตรูพืช ฯลฯ อย่างสม่ำเสมอ รวมตลอดทั้งการสร้างกลุ่มเกษตรกร ก้าวหน้า และแปลงสาธิตขนาดเล็กตามไร่นาต่าง ๆ

(3) เร่งรัดการส่งเสริมการปลูกพืชหมุนเวียน เช่น ละหุ่ง ถั่ว ฝ้าย งา ข้าวสาลี ในเขตชลประทานของภาคกลางและภาคเหนือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน และส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อย เช่น ถั่ว พืชน้ำมัน ฝ้าย ไม้ยืนต้น ควบคู่ไปกับการทำ ปศุสัตว์และประมงน้ำจืดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(4) เร่งรัดการส่งเสริมการเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ข้าว ยางพารา และผลไม้ ยืนต้นจากพันธุ์เก่ามาใช้พันธุ์ใหม่ให้ผลผลิตต่อไร่สูงทดแทน

(5) เร่งรัดการส่งเสริมการทำประมงน้ำจืดในแหล่งน้ำธรรมชาติหรือ อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ

(6) ดำเนินการจัดหาปุ๋ยให้ถึงมือเกษตรกรอย่างทั่วถึงและเพิ่มมากขึ้นโดยรัฐจะจัดหาปุ๋ยเคมีประมาณร้อยละ 30 ของความต้องการในแต่ละปี เพื่อจำหน่ายแก่ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปีนอกเขตชลประทานเป็นหลัก รวมทั้งควบคุมตรวจสอบคุณภาพ ของปุ๋ยที่จำหน่ายทั่วไป

(7) เร่งรัดการส่งเสริมให้เกษตรกรจัดหาปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในไร่นา

(8) ดำเนินการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวปีละ 5,000 ตัน ถั่วต่าง ๆ ปีละ 4,000 ตัน รวมทั้งการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตพันธุ์ข้าวปีละ 4,000 ราย

ง. **สินเชื่อ** การที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศมีโอกาส ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ทั้งเรื่องปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ และอื่น ๆ ในการเพิ่มผลผลิตและการใช้ทรัพยากร ที่ดินและแหล่งน้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้นนั้น จำเป็นจะต้องมีสินเชื่อสนับสนุนด้วยตาม มาตรการต่าง ๆ ดังนี้

(1) ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดนโยบายและวางแผนทางการ จัดสรรสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยให้ประสานงานกับหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(2) จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อเพิ่มทุนให้ ธกส.ให้ครบ 4,000 ล้านบาท ตามพระราชบัญญัติของธนาคารเพื่อให้ ธกส. สามารถสนองตอบความต้องการด้านสินเชื่อ ของเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนบทยากจน

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวกันขอสินเชื่ออย่างเป็น กลุ่มก้อน โดยการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกชนิดเดียวกันไว้ในบริเวณเดียวกัน รวมตลอดทั้ง การจำหน่ายผลผลิตการจัดหาวัสดุอุปกรณ์และปัจจัยการผลิตอื่น ๆ

2. การเร่งกระจายการผลิต

ก. **พืชเศรษฐกิจ** เร่งส่งเสริมให้มีการกระจายปลูกพืชเศรษฐกิจหลักให้ มากประเภทขึ้น เพื่อลดการเสี่ยงภัยของเกษตรกรจากภาวะผันผวนของระดับราคาผลผลิต

และช่วยให้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้มากขึ้น โดยคำนึงถึงสมรรถนะของดินในแต่ละพื้นที่ และแนวโน้มของตลาดด้วย พืชเศรษฐกิจหลักได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ข้าวโพด ผลไม้ อ้อย ยาสูบ ถั่วลิสง และถั่วเหลือง โดย

(1) เร่งการขยายการผลิตข้าวนาปรังในเขตชลประทานต่าง ๆ ให้มากขึ้นโดยส่งเสริมการใช้ปุ๋ยและระบบนาหว่านน้ำตาม ขณะเดียวกัน จะดำเนินการปรับปรุงผลผลิตข้าว “นาหน้าฝน” โดยการแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ และส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ใหม่อายุสั้นในเขตนาน้ำฝน และฝึกอบรมเกษตรกรในการใช้ปุ๋ยในอัตราที่เหมาะสม

(2) นอกจากการส่งเสริมพืชเศรษฐกิจหลักที่มีแนวโน้มด้านตลาดและราคาดีแล้ว จะส่งเสริมให้ปลูกพืชอื่น เช่น ผลไม้เมืองหนาว ชา กาแฟ ข้าวสาลีในภาคเหนือ กาแฟ โกโก้ มะพร้าว และปาล์มน้ำมันในภาคใต้ ปอ พืชยืนต้น และการผลิตหมอนและไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น ในกรณีนี้จะต้องเร่งการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ดีให้ถึงมือเกษตรกรและให้คำแนะนำในการปลูกและป้องกันศัตรูพืชเหล่านี้ด้วย รวมทั้งจัดทำโครงการและแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกันทั้งการผลิต การตลาด เพื่อเร่งรัดการผลิตให้พอเพียง

(3) ดำเนินการกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับพืชและสัตว์ โดยคำนึงถึงสมรรถนะของดิน แนวโน้มของตลาด ความชำนาญ และรายได้ของเกษตรกร และให้ปรับปรุง พ.ร.บ. เศรษฐกิจการเกษตรเพื่อให้สามารถสนองนโยบายการกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับพืชและสัตว์ให้บรรลุผล

(4) แนะนำเทคนิคการกรีดยางหน้าสูง และการใช้สารเคมีเร่งน้ำยางในสวนยางภาคใต้ การปลูกยางแทนตามโครงการเร่งรัดปลูกยางแทน

(5) เร่งรัดการปลูกยางพาราทดแทนมันสำปะหลังในภาคตะวันออก เพื่อลดเนื้อที่ปลูกมันสำปะหลังให้พอดีกับความต้องการของตลาด

ข. ปศุสัตว์ ปศุสัตว์มีแนวโน้มที่ดีที่จะพัฒนาและขยายตัวต่อไปในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยมีมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

(1) ส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางด้านตะวันตก เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตน้ำนมดิบ พร้อมทั้งส่งเสริมให้จัดตั้งสถาบันเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและการผลิต

(2) วางแผนป้องกันโรคระบาด เพื่อลดอัตราการตายโดยการสำรวจและปรับปรุงการวิเคราะห์เกี่ยวกับโรคสัตว์ ผลิตรักชนโรคปากและเท้าเปื่อย รวมทั้งการจัดหน่วยสัตว์แพทย์เคลื่อนที่เพื่อให้บริการและฝึกอบรมเกษตรกร ทั้งนี้ให้มุ่งพื้นที่ที่ยังต้องพึ่งแรงงานสัตว์ในการเกษตรเป็นอันดับแรก เร่งรัดการผสมเทียมโคด้วยน้ำเชื้อโคนมพันธุ์